

EL MODEL D'AGRICULTURA, RAMADERIA I PESCA CAPITALISTA: COSTOS ECOLÒGICS I DE NUTRICIÓ

Jeromo Aguado

Agricultor ecològic. President de Plataforma Rural

Ponència transcrita, pronunciada en castellà

Només tres pinzellades abans de començar. Bé, en primer lloc, em sento molt orgullós, però molt orgullós de poder participar en aquest fòrum, entre d'altres coses perquè en un dels moviments on vaig començar a treballar, un moviment que a més em va servir com a eina de conscienciació, que s'anomenava *Las Escuelas Campesinas*, doncs els escrits de l'Alfonso Comín eren el pa nostre de cada dia, els teníem com a material rigorós de lectura per a la conscienciació dels camperols. Llavors, a mi quan em van telefonar, "no..., és la Fundació...", dic "no és possible, ¿no?", em sento orgullós. I per descomptat volia agrair molt, doncs, a la Fundació per oferir-nos aquesta oportunitat de tenir un espai per a poder parlar dels problemes que s'esdevenen en el món pagès, moltes vegades, desconeguts, sobretot, a les grans urbs ¿no?. Llavors, agrair-ho, de veritat. Bé, doncs quan la Maria Lluïsa es va posar en contacte amb mi jo vaig deixar-li clar que estava trucant a una persona molt poc experta en els temes que estan relacionats amb el títol de la xerrada i per suposat que tindria molts dubtes si podia respondre a les expectatives que crea aquest fòrum. I dit això, simplement, comunicar-vos, doncs, que l'únic que faré és compartir amb vosaltres els coneixements que hem construït col·lectivament, - el coneixement només es construeix col·lectivament -, sobre aquests temes que anem a abordar i jo ho he construït en tres espais diferents, però molt complementaris.

L'espai és el territori on visc, la Comarca on visc, Palència, Província de Palència, la Comarca de la Tierra de Campos. És una de les Comarques, és la Comarca més gran de la Unió Europea, 5.500Km², només hi vivim una mitjana de 3 a 5 habitants/Km², dos homes i tres dones, una població, un territori, totalment despoblat i bé, doncs allà hi portem més de 30 anys lluitant, per aquesta utopia que creiem fonamental, encara més en la societat d'avui, que és la de la utopia d'un món rural viu. Treballant des del camp de l'educació d'adults, des de la construcció d'iniciatives i petites empreses per a que la gent es pugui quedar en un territori marginal o marginat, però no és marginal ni marginat perquè no tingui recursos econòmics, sinó perquè no tenim gent, que és el recurs més gran. Perdó, crec que és un insult anomenar a les persones recurs, però, bé, no tenim persones.

Després, un altre espai és la *Plataforma Rural*, que és la xarxa, és una aliança de moviments de productors que creiem en una altre model d'agricultura, de moviments ecologistes i de moviments de consumidors i també organitzacions no governamentals que es plantegen la idea de la solidaritat amb els països del tercer món o els països empobrits, d'una altra manera, no des d'un concepte de fer caritat, sinó, de sobretot es plantegen que la causa fonamental del sofriment humà que tenen tots aquests països som nosaltres, el model de desenvolupament que practiquem als països del Nord.

I també un altre espai és *La Via Campesina*. *La Via Campesina* com a moviment internacional, que como molt bé deia la meua companya, aglutina organitzacions de petits productors i camperols sense terra. És el moviment de tot el món, és el

moviment, des del meu punt de vista, més important que hi ha en aquests moments a nivell internacional. I aquí hi hem après moltes coses, sobretot una de fonamental, hem après que els problemes que tenim els camperols del Nord i els camperols del Sud no ens han d'enfrontar a ambdós sinó que és tot el contrari. Nosaltres ens hem d'unir perquè l'únic enemic que tenim és el model, el model d'economia capitalista, el model neoliberal i a partir d'aquí hem construït moltes alternatives junts. Llavors, des del meu punt de vista, el més important que podem aportar o que avui us aportaré no són les anàlisi, hi ha molta gent fent aquest tipus d'anàlisi, en les anàlisi i en els discursos coincidim moltes persones, molts col·lectius, molts moviments, tampoc són els diagnòstics, hi ha molta gent i molts moviments diagnosticant què és el que està succeint amb l'agroalimentació, els problemes de l'alimentació, sinó les propostes. Jo és el que més vull, en el que més vull apregonar i aprofundir. Com estem construint projectes i idees alternatius? i sobretot, carregades d'esperança, com les llavors que plantem o sembrem tots els dies, els camperols, doncs això més o menys és el que volem, el que us vull transmetre. I a més, sempre parlaré en plural, perquè el que jo us comunico és producte de tot el treball dels moviments camperols al llarg de molts anys d'història, de lluita pel seu alliberament.

Bé, una vegada dit això, a manera d'introducció, doncs, comencem. Intentaré contextualitzar el problema que volem abordar en aquesta xerrada, el problema del marc de la globalització capitalista. Com us deia, no em vull, no em vull estendre molt en això, perquè per a això hi ha molta altra gent, molta més gent que són més experts que nosaltres, però per als no experts en temes de globalització, on em fico, intuïm que només s'està globalitzant la pobresa, la cultura "de tenir", que corre pels gens de les nostres venes a uns ritmes súper accelerats, el pensament únic, produir, consumir, gaudir, somniar, tots de la mateixa manera, tant és que visquis a Sud-àfrica o a Portugal, els fracassos del model traduïts en crisi. En aquests moments estem vivint tres crisi que són més del mateix. L'alimentària, la climàtica i la financera i econòmica. Són les mateixes crisi. Són les causes, és el model, que aprofundirem una mica més sobre això. I el desenvolupament tampoc es globalitza, intuïm que només es globalitza el desenvolupament sense límit, el sobre desenvolupament, que ens està col·locant els éssers humans a la vora de l'abisme, el Planeta Terra, però dins del Planeta Terra l'ésser humà. L'ésser humà és el que té el problema. El Planeta Terra es regenerarà, però el Planeta, l'ésser humà, està ficat en una gran cruïlla, que hem de resoldre. I no es globalitza per a res, per als no experts, quatre pinzellades, l'accés als recursos naturals. Per a nosaltres hi ha tres recursos fonamentals, no per als agricultors, no per als ciutadans del medi rural, sinó per als éssers humans. La terra, l'aigua i la diversitat, de plantes, d'espècies, d'animals. Per descomptat, no es globalitzen les fronteres, que estan obertes als productes que interessen a les multinacionals agroalimentàries moure d'un punt a un altre del Planeta i tancades i barrades per a les persones, tot el fenomen de la immigració. Per descomptat no es globalitzen per a res els aliments i els mercats locals, que era una eina on veritablement s'intercanviava, es compartia i es distribuïen les produccions agràries. Tampoc es globalitza Internet i els mitjans de comunicació. En el món globalitzat ens estan ficant, venent, la gran mentida que l'eina d'Internet arriba a tothom. És mentida, arriba a una minoria, només hi accedim a ella molt poques persones, en termes de nombre, i a més una eina que com que no la fem servir bé serveix per a molt poques coses. I per descomptat, no es globalitza el coneixement col·lectiu, és el que jo vull compartir amb vosaltres, el coneixement col·lectiu, tota la riquesa que ha generat l'ésser humà al llarg de la humanitat. Entre elles, la riquesa del coneixement camperol, que de la nit al dia la cultura de la modernitat va dir que no valia per a res. Això no val per a res i ho hem de fer desaparèixer del mapa, tot el coneixement dels homes i les dones que han viscut en els pobles i que han sabut donar respostes als problemes fonamentals que té l'ésser humà. Respostes al menjar, a l'hàbitat, a gestionar els recursos que tens en un territori de manera sostenible.

Bé, dit això, us vull oferir algunes pinzellades dels efectes de la globalització en la

consciència col·lectiva, en això no és que en sigui un expert, però m'interessa més, m'interessa més. Com afecta la consciència col·lectiva?. I són pinzellades construïdes des de la intuïció camperola, la nostra cultura es fonamenta molt en la intuïció, no en l'escriptura, que és una part de la cultura, no en la lectura, que és una part de la cultura, no en els llibres, que són importants, però és una part de la cultura. Hi ha altres cultures ¿no? per a nosaltres la intuïció era una eina clau per a resoldre molts problemes. Doncs aquestes pinzellades estan carregades d'intuïció camperola i amb una mica de tint sorneguer, que també en tenim molt d'això en el medi rural.

Comencem. Quan els los progres tornem de Cuba. Doncs, quan els progres tornem de Cuba, jo sóc un progre, un progre vingut a menys, doncs, ni ens hi deixem la vida, que és el que diu la cançó, ni l'amor, jo crec que hi deixem una mica de consciència crítica. Jo he vingut amb grups de Cuba i quan arribem a Barajas, a Madrid, la frase que anem dient tots, tots els progres, és "amb els anys que aquesta gent porten de revolució, ja podrien haver millorat les condicions de vida", aquesta és la frase típica dels progres. Els que no són progres diuen altres coses pitjors, diuen autèntiques barbaritats. Però els progres diem això. Malgrat això, Cuba, que jo sóc crític amb Cuba, però Cuba en aquests moments és la referència a l'hora de decidir sobre un indicador equitatiu i racional i just de consum per a cobrir les necessitats de la població mundial en funció dels recursos i la capacitat que té el Planeta Terra, és a dir, ningú no hauria de consumir més que un cubà o una cubana, per a que el Planeta Terra se sostingués, que els recursos fossin sostenibles i que cobrissin les necessitats de tota la població mundial. Malgrat això, els progres diem que no, que haurien pogut millorar, i quan parlem de millora estem parlant d'augmentar els nivells de consum.

Una altra frase sorneguera, ¿ens fallen les matemàtiques o la consciència col·lectiva?. Bé, els privilegiats del món dels opulents, és una frase molt coneguda, una dada molt, que la fem servir molt els mitiners, els que fem mítings d'aquests permanentment, doncs, que estem representant només al 20% de la població mundial, és a dir, nosaltres estem consumint el 80% dels recursos del Planeta, de la qual cosa es dedueix que sí ens falla la consciència col·lectiva, sí ens falla, ens està fallant la consciència col·lectiva ¿per què? tenim per endavant una tasca pendent, que és reduir el 60% dels nostres nivells de consum. Aquí hi entra tot el debat del decreixement. Però, qui posa el picarol al gat?.

Una altra frase sorneguera, el President Zapatero es queda calb amb els seus esbrinaments. "El model de creixement que hem tingut fins aquí, està obsolet", va començar a dir quan es va començar a olorar que ja estàvem ficats en tota la voràgine de la crisi, de la crisi. Necessitem construir un altre model que ens permeti seguir creixent, o sigui, més del mateix, més del mateix del model que tenim i s'inventen la llei de desenvolupament sostenible ¿s'anomena així? la llei de desenvolupament sostenible, no, la llei de creixement sostenible ¿no? economia sostenible, perdó. I ¿però com fer economia sostenible seguint creixent?, és una contradicció i és una incoherència, no és possible, és inviable. Per suposat, altres líders socials es reafirmen en la mateixa línia: més consum, per a més producció, per a més creixement, per a més ocupació o a l'inrevés i així sortirem de la crisi, i això és, senzillament, estem ficats en un, davant, en un carreró sense sortida. Nosaltres això ho definim, els camperols, que els arbres no ens deixen veure el bosc, volem canviar el sistema..., hi ha tot un debat sobre el perquè de la crisi i com sortir de la crisi, però no volem canviar els valors. Clar, tot això traduït al que és camperol, que és el que ens toca, que és el que ens correspon, i ara ja anem a ficar-nos en el tema que ens ocupa, doncs es tradueix en que creiem, sobretot, els ciutadans que vivim en el Nord, en el món de l'opulència, que això del que és camperol va passar a la història. I no coneixem que el 60% de la humanitat encara avui són famílies camperoles, aquesta és una dada real, de la ONU, que només vint-i-vuit milions d'agricultors treballen la terra amb tractors, amb tecnologies modernes. O que dos-cents cinquanta milions de camperols ho segueixen fent amb tracció animal. I que mil tres-cents milions de

camperols i camperoles encara ho fan amb les seves mans, les seves mans ¿no? Jo l'any passat vaig participar a la conferència mundial de *La Vía Campesina*, - la que celebrem cada cinc anys, el que és l'equivalent al congrés que celebren aquí els sindicats -, i el més impressionant de les organitzacions camperoles dels països pobres és que la seva reivindicació més important és un tros de terra, un tros de terra per a poder menjar, aquesta és la seva reivindicació. No són l'avenç cap a les noves tecnologies, no és la "revolució verda", l'introduir l'agricultura moderna, no, no, un tros de terra per a poder menjar. Clar, si sumem aquestes tres xifres fins els tres mil i pico milions d'éssers humans que suposen el 60%, quasi quatre mil, de la població mundial ¿on queda la resta? doncs la resta són els camperols sense terra, als quals se'ls hi nega el dret a ser camperols, a tenir un tros de terra per a poder sobreviure, els refugiats, els milions de refugiats, que tenen rostre camperol, els milions de desplaçats, que tenen rostres camperols, els immigrants, que la majoria tenen rostres camperols i tot, tota aquesta..., estem parlant de més de dos mil milions de persones a les quals se'ls hi nega el pa i la sal, sobretot, se'ls hi nega el dret a viure en la seva pròpia terra i de la seva pròpia terra. Això és una dada que desconeixem, llavors creiem que l'agricultura, com ara en parlarem, aprofundirem què és el que està succeint amb l'agricultura aquí, com han anat desapareixent tots els agricultors, ha passat a la història. Res d'això és veritat.

Quins són llavors els efectes de la globalització en l'agricultura i en l'alimentació i en el medi rural? Bé, el primer que haig de dir és que aspirar a menjar 3 vegades al dia no és una casualitat sinó una necessitat i que no totes les persones ho poden cobrir i precisament les persones que no ho cobreixen són persones que tenen rostres camperols, la fam dels mil milions d'éssers humans que la pateixen, s'acarnissa en el camp, paradoxalment, en la gent que només aspira a això, a poder viure del que produeix la terra. Això és una gran paradoxa.

Quatre realitats. La primera realitat és que l'alimentació en el model d'economia globalitzada és un negoci, un negoci rodó, rodó, molt poquetes empreses i no és un dret, hem perdut el dret a alimentar-nos. Una altra realitat és que unit al negoci, doncs, hi ha tot el fenomen del mercat que ha deixat de ser lliure i que està monopolitzat. Jo quan era més roig, per què a mida que tu vas, et vas fent gran, comences a ser una mica més verd i deixes de ser més roig i jo quan era més roig, doncs tot el debat que fèiem en les nostres organitzacions era de ¿renoi, això del lliure mercat, ni parlar-ne! el lliure mercat era sinònim del gran capital i del, del capitalisme. Doncs ara resulta que estem buscant per tots els llocs una mica d'escltxa, alguna escltxa del lliure mercat, no existeix i no la trobem, el mercat està monopolitzat. Per exemple, quatre multinacionals controlen el mercat de la producció de cereals a nivell mundial, el 60% de la producció del mercat dels cereals, quatre multinacionals de l'agroalimentació. Els cereals són la dieta bàsica, la matèria primera per a produir la matèria bàsica de milions i milions d'éssers humans. Cereals, estem parlant del blat, de l'arròs i del blat de moro. Això està en mans de quatre multinacionals i el que és paradoxal és que els Estats no intervenen, no intervenen per a..., i no regulen. No hi ha mercats regulats i fan el joc a les multinacionals, però així, literalment, no intervenen per a res.

Una altra realitat és que els agricultors del Nord, on ens trobem, estem produint matèries primeres per a la indústria agroalimentària i ens han assignat el paper d'ésser productors consumidors d'inputs en lloc d'ésser productors d'aliments. Avui, en aquests moments, el que fa un agricultor aquí al Nord és consumir inputs. És tant així, que l'equivalent energètic, és que han consumit més energia en tot el procés de la producció dels aliments, han consumit més energia que les kilocalories, que el que equival a kilocaloria d'aliments produïts. Això es fa a través dels inputs consumits, petroli, pesticides, llavors, fertilitzants, inputs, inputs en mans de la indústria agroalimentària. I, per suposat, als camperols del Sud, del Sud, de l'Est, de l'Oest, se'ls està negant el dret a produir els seus propis aliments i aquesta és la gran paradoxa. Però a nosaltres també, als del Nord, és a dir, practiquem una agricultura

on la pràctica d'una autosuficiència alimentària se'ns està oblidant, és tant així, que jo visc en una Comarca on els agricultors joves no tenen un hort per a l'autoconsum familiar, això va passar a la història, són productors d'aliments per a l'exportació i la seva dieta alimentària la compren al Carrefour ¿una contradicció increïble, no? Bé, darrera de tot això hi ha el que nosaltres definim com la perversitat del negoci dels aliments. Que en la Península Ibèrica equival, - Península Ibèrica, Espanya i Portugal, sobretot nosaltres fem servir molt el concepte de Península Ibèrica per a no entrar en el debat d'Estat-Nació -, Península Ibèrica, i bé, doncs, en la Península Ibèrica el 81% de la població estem comprant en les grans superfícies, cinc empreses i dues centrals de compres estan controlant el 75% de la distribució alimentària. Els preus en origen es multipliquen per set, per setanta i fins i tot per set-cents del productor al consumidor, depèn de quin, de quin producte, són dades actualitzades. I el més terrible i paradoxal, el 95% de l'alimentació humana, comercial, en aquests moments, distribuïda per aquestes grans cadenes i superfícies només prové de dinou conreus i vuit espècies i això suposa, suposa una pèrdua total, no de sobirania, que ja ho és, sinó de seguretat, alimentària, pèrdua absoluta, que la humanitat o les persones de la Unió Europea depenguem només de dinou conreus i vuit espècies, és estar ficats en un carreró sense sortida. Qualsevol crisi, que la podem tenir, la tenim a la cantonada, podem quedar-nos sense aliments en les lleixes d'aquestes grans superfícies, quan els interressi a ells. I com depenem només de dinou conreus, quan abans en fèiem servir centenares d'espècies, locals, la seguretat està en un fil. Complicitat, des del nostre punt de vista, el gran problema és la gran complicitat que existeix entre els governs, per això diem que són uns calçasses en el nostre poble; els organismes multilaterals, n'hi ha tres, que per a nosaltres són els que marquen les pautes de les polítiques agroalimentàries a nivell internacional, OMC -Organització Mundial del Comerç -, Fons Monetari Internacional i el Banc Mundial; i les multinacionals, que són les que dicten i sobretot dicten en el marc de l'Organització Mundial del Comerç, que diuen que és una organització on els ciutadans hi som representats a través dels Estats. Quan arriben els Estats i els nostres Ministres i els nostres tècnics, els nostres Directors i Subdirectors Generals dels Ministeris de les tres emes o les quatre, perquè el d'agricultura ja ha desaparegut, està tot venut, tot el treball de lobbie polític que exerceix la indústria agroalimentària és el que marca les pautes. Jo això ho vaig descobrir fa anys, vaig tenir l'oportunitat de..., de casualitat era a Brussel·les, en una reunió que no tenia res a veure amb això de l'agricultura, en temes d'economia solidària i em vaig trobar amb un sindicalista d'aquí, de l'Estat Espanyol, de casualitat en una cafeteria: *"I què faràs aquesta nit?"*. *"Doncs mira, res, no tinc cap pla."* *"Vine amb mi que la Ministra d' Agricultura ens convida a un vi"*. Era la vigília de Nadal. I jo arribo allà i dic, bé, doncs hi seran els representants de les organitzacions agràries, les cooperatives. Allà hi havia centenares de persones, centenares de persones, un menjar impressionant que no sé el que deuria costar i jo li vaig preguntar al sindicalista, li dic: *"Quanta gent hi ha aquí de, en representació dels agricultors?"*, i diu: *"Tres, -diu- hi ha tres organitzacions d'àmbit estatal -i diu- cap de les tres podem tenir més d'una persona, perquè no tenim capacitat financera, una persona amb una petita oficina, un espai mol petit que compartim amb altres organitzacions de Brussel·les i no tenim res més. Doncs hi som els tres, els tres representants, els tres tècnics que tenim"*. I dic: *"I la resta de la gent?"*. *"Tots els buròcrates que es dediquen a legislar i a produir tot el marc legislatiu del que s'ha de fer amb l'agricultura i l'alimentació"*. Centenares de persones. I dic: *"Però són la gent que representa, la que hi ha aquí de l'Estat Espanyol?"*. Diu: *"Això multiplica-ho per tots els Estats"*. I clar, tota aquesta gent, quan arriba la Ministra només s'ha dedicat a fer lobbie polític, perquè la Monsanto, al costat, a prop de la nostra oficina, de la COAG¹, hi té un edifici amb sis-centes persones que es dediquen a això, a fer el lobbie polític. Llavors, fixeuvos-hi, bé, doncs, l'OMC, per a nosaltres, és el nostre enemic central, no ens serveix, nosaltres des de *La Vía Campesina* estem fent una campanya des de fa més de quinze anys, quasi des de que es va crear *La Vía Campesina*, dient que l'agricultura, l'OMC, se n'ha de sortir de

---

¹ Coordinadora de Organizaciones de Agricultores y Ganaderos.

l'agricultura i de l'alimentació, no s'hi ha de ficar, "surti Vostè, si us plau, Vostès, surtin d'aquí". L'OMC regula, és la que marca les pautes, és la que dicta, és la que parla de control dels mercats a través de les mesures aranzelàries que imposen els països rics, que és on són les seus de les grans multinacionals. Les mesures aranzelàries és quelcom tan senzill i tan complex como que des del Nord i des de les multinacionals diem, fronteres obertes, obertes, a tot el món, per als aliments que nosaltres volem exportar, que estiguin totalment obertes, però fronteres tancades, aranzels, per als països tercers que volen exportar. Nicaragua, si vol exportar cafè, nosaltres li cobrem aranzels, però les fronteres de Nicaragua han d'estar obertes per a exportar el blat que produïm a Castella i Lleó. En això consisteix i aquest és el coll d'ampolla, sobretot, tot el que són polítiques d'exportació d'aliments. Jo ho explico amb un exemple, un exemple pràctic. Nosaltres som productors de blat, la nostra Comarca produïm blat. Des de la nostra incorporació a la Unió Europea el blat no ha pujat de preu, excepte els anys en els quals es van disparar els preus dels aliments, especialment els cereals, per una estratègia especulativa que es va decidir a la borsa de Chicago, no per una altra cosa, per a especular amb el blat i amb els cereals, però després van baixar. Llavors, no s'ha mogut el preu del blat, nosaltres seguim venent el blat com fa trenta anys, o el preu de la llet, o el preu de la majoria dels productes. I seguint amb l'exemple del blat, nosaltres produir 1 Kg. de blat en la nostra Comarca, ve a sortir, penso en pessetes, encara, ve a sortir sobre, entre trenta i trenta-cinc pessetes. El preu del blat en els mercats internacionals ha rondat durant aquests darrers vint anys sobre quinze pessetes. Clar, llavors, tu, quan dius això a la gent diu, bé, però anem a veure ¿com? si 1 Kg. de blat costa produir-lo trenta-cinc pessetes, vosaltres el veneu a vint, vint-i-cinc pessetes i en el mercat internacional està a quinze pessetes ¿on està, no s'entén, vosaltres no guanyeu res, us estareu arruïnant? que és veritat, i a sobre s'està venent per sota, en el mercat internacional, dels costos de producció. Bé, doncs aquí entra en joc el que són les polítiques dictades des del marc de la Organització Mundial del Comerç, que són això, es tradueixen, aquí, en la Unió Europea, en el que és la política agrària comunitària. ¿Per què nosaltres podem col·locar blat a quinze pessetes en el mercat de Nicaragua?, per posar un exemple, doncs senzillament perquè des de la política agrària comunitària els agricultors europeus rebem uns diners per a compensar la pèrdua de rendes, el que són les ajudes de la PAC², això que tant s'ha escatinat durant tots aquests anys, que s'hi dediquen a l'Estat Espanyol un bilió de pessetes des de 1992, distribuït de mala manera, on els latifundistes, entre elles la Comtessa o la Duquesa d'Alba, no sé el que és, perquè no li tinc massa afecte, per suposat, on el 20% de los propietaris, no dels agricultors, s'emporta el 80% d'aquest bilió de pessetes anual. Bé, doncs també hi ha una partida, un capítol, per a col·locar aquests diners, aquest blat a quinze pessetes per sota dels costos reals, el que nosaltres anomenem el dumping. Què és el què estem fent? Estem fent una competència deslleial als camperols nicaragüencs. A Nicaragua s'ha deixat de consumir la torta de blat de moro, que era la dieta quasi bàsica sobretot dels camperols nicaragüencs, perquè hem fet dumping, el que s'està consumint és pa de blat, de farina, d'Europa. Hem enfonsat l'economia dels petits camperols, dels camperols més pobres, dels nicaragüencs. Això ho podem, aquest exemple el podem traduir a centenars d'experiències semblants amb altres conreus i amb altres aliments. El que es dicta en el marc de l'OMC passa a ser política agrària comunitària, els Estats no fan res, aquí hi ha un conglomerat de buròcrates que quan porten, per exemple, ara acaba de sortir el que serà la propera reforma de la política agrària comunitària, que serà vigent fins el 2013. Totes les reformes que s'han fet són més del mateix. Tu llegeixes i llegeixes i llegeixes documentació i dic ¿però per a què tenim tanta gent allà? I és més del mateix. I més del mateix, és que consisteix en dedicar molts diners públics, que surt de tots nosaltres, a recolzar un model agroalimentari totalment pervers, amb uns mecanismes perversos, també, de distribució. Perquè es distribueixen en funció de la producció i de la superfície, i qui més produeix i més superfície té, més diners rep. Llavors, dels petits camperols, és una màquina

---

² Política Agrària Comunitària.

d'exclusió de petits camperols. Que és una política que el que planteja és la privatització per a poder exercir el dret a produir, les ajudes que es reben són a partir d'uns drets creats el 2000, 2001 i 2002 a partir dels diners públics rebuts. Què vol dir? que quants més diners has rebut, més en seguiràs rebent durant tota la vida mentre segueixi la política agrària comunitària. I ara amb el condicionant que no et condicionen per a res, és a dir, ja no has de produir el que et diuen, pots conrear el que vulguis, però tu segueixes rebent la gran quantitat de diners i, per suposat, és un mecanisme d'aparença on hi ha molts diners que els desconeixem, perquè van a la indústria multinacional per a recolzar les polítiques d'exportació, que consisteixen senzillament en preus baixos, per sota dels costos i fent sempre competència deslleial als països pobres. En definitiva, és un model pervers, assentat en un sistema de patents que tendeix cap a la privatització de les llavors, dels aliments, que tanca el cercle a través de les mateixes empreses, les quals controlen els pesticides, els inputs per a poder produir, les llavors i els mercats, tanquen el cercle. On es va imposant una legislació que confon el concepte d'higienització dels aliments amb la salubritat dels mateixos, llavors hi ha tot un conglomerat legislatiu-higiènic-sanitari-mediambiental que impedeix que els petits productors puguem vendre directament els nostres aliments, adaptat simplement per a la indústria agroalimentària. I que confon, a més, el més important, seguretat amb sobirania. Nosaltres estem per la sobirania. Hi arribarem a tot això.

Aquesta vinyeta³, la que ve ara, explica la bogeria d'aquest model agroalimentari que es recolza des de les institucions públiques i que se'ns està imposant no només als agricultors i a les agricultores, sinó a la ciutadania en general, perquè ho estem finançant tots. Jo no sé si la vieu bé. És una vinyeta que jo la porto a la meva bossa, fa quinze anys que la porto per tots els llocs d'Espanya. Explica el model agroalimentari que se'ns imposa des de la "revolució verda", estem parlant des de fa, a l'Estat Espanyol, cinquanta anys, només, cinquanta anys ¿no? vuitanta anys, com a molt, des de que es va començar a implementar el model de "revolució verda" que ara es vol transferir a Àfrica i a Amèrica Llatina, i ja ho estan fent, a través de fundacions, Monsanto etc, etc. Bé, la vinyeta explica quelcom tan senzill, què és el que fa un agricultor que no produeix en ecològic o que no fa una pràctica agroecològica, que és el que ha de fer per a produir un ou, però on apareix l'ou hi podem posar un filet de vedella o un pa, tant és, un aliment, tot és el mateix. Bé, doncs el que fa és que per a produir un ou, encara seguim necessitant i essent dependents de les indústries de ferro, de les de carbó, encara, que encara que contaminen molt se segueixen mantenint, que són necessàries per a moure la siderúrgia, la siderúrgia es necessita, és necessària, per a moure totes les fàbriques que estan produint tecnologia que és canviada per persones, una tecnologia molt agressiva que elimina camperols, fàbriques que necessiten la construcció d'elements per a poder, per a poder transportar un aliment d'una punta a una altra del Planeta, és a dir, la llet que produïm a Cantàbria la transformem a Aranda Duero i la consumim a França, a París, com si a França no hi hagués vaques, però es necessita tot aquest, tot el tema del transport, per suposat. Tornem a la part de dalt de la vinyeta. Necessitem del petroli, el petroli és una matèria primera fonamental per a sostenir el model d'agricultura industrialitzada que cal refinar per a produir els biocides, els fertilitzants, els plàstics, que cada vegada es fan servir més en l'agricultura moderna. Tot el tema de la indústria química, que és necessària per a produir hormones que es fiquen en els pinsos, per molt que diguin les autoritat sanitàries, per a que les nostres vaques produeixin molt, i, per suposat, necessitem també de, el vaixell representa el que és tota la pràctica de la pesca industrialitzada que té els mateixos problemes que l'agricultura. Però aquí representa un gran vaixell pesquer industrial que està pescant en els calders peruans un peixet que s'anomena anxoetes, que serveix per a aportar proteïna de procedència animal també als pinsos per a que una ovella que produïa de manera natural mig litre de llet, doncs ara estigui produint fins a tres i quatre litres. O una vaca, que, una vaca de

---

³ Veure diapositiva n°18 del pwp.

raças autòctones que només produïa deu, quinze litres de llet, doncs ara estigui produint trenta, trenta-cinc i fins a quaranta litres de llet ¿no? Hem convertit la vaca i l'ovella en una màquina. Bé, doncs tot això, en el cas que ens ocupa, per a aportar pinso a una gallina, aquesta gallina està cohabitant, convivint amb d'altres gallines, amb unes altres quatre gallines, en una gàbia de 0,25m², que per a resistir li hem d'aportar antibiòtics de manera permanent i per suposat pinsos amb molta càrrega de proteïna, que la hi aportem a través dels pinsos de procedència animal, per això les vaques es tornen boges, o a través de la soja, principalment de soja transgènica. Tot això per a produir un ou de dubtosa qualitat. Bé, jo diria un ou que de qualitat no en té gens. Bé, ¿què és el que ha succeït en tot aquest procés? El que ha succeït, és que, aquí queda molt ben representat, com l'agricultor, que és el darrer en tot, en tot aquest recorregut de la cadena, el que ha fet és consumir inputs i sobretot consumir energia, consumir energia, i d'aquí surt el debat de la sostenibilitat del model agrari de l'agricultura moderna. És una agricultura, que en José Manuel Naredo, un economista que ha donat classes a la Universitat de Madrid durant molts anys, aquest home fa trenta-cinc anys va dir, mireu, l'agricultura moderna no produeix res, a tots els agrònoms ho va dir, no us capfiqueu gaire, desmantelleu les Universitats, tanqueu les aules, perquè el que esteu fent vosaltres no serveix per a res, per a produir una kilocaloria d'aliment n'estem consumint dues. Ara s'ha descobert que n'estem consumint més, perquè en la mesura que el procés s'ha industrialitzat més es consumeixen més kilocalories, tant és així, que estem parlant que una kilocaloria d'aliment, per a produir una kilocaloria estem consumint deu kilocalories, això en sistemes, per exemple, on jo practico l'agricultura, que és una estepa de secà. Però si aquest sistema el portes a un regadiu, això es multiplica per vint o fins i tot per trenta, si el portes a un sistema molt més intensiu com pot ser l'horticultura, es multiplica fins i tot per cent i si el portes a un sistema súper intensiu como és la producció sota plàstic, com succeeix a El Ejido, es multiplica fins per no se sap quant. No produeix res. Els sistemes tradicionals nostres, que produïem de vuit-cents a mil kg. de blat per hectàrea, per què eren terres pobres, eren mil vuit-cents o mil Kg. de blat net, no havien consumit cap tipus d'energia en el procés productiu, llavors era una agricultura no només sostenible, sinó productiva. I ara el que tenim és una agricultura insostenible i productivista, que el seu objectiu és produir aliments barats per a especular amb ells a qualsevol mercat internacional i no acomplir el paper que històricament ha complert l'agricultura, que és cobrir necessitats humanes, les necessitats de les persones.

Quines són les conseqüències d'aquest model? Principalment sis. Tenim sòls i aigües contaminades per tot arreu. Europa és un model, és a dir, tot molt verd, molt verd, molt verd, molt verd, però tot està destruït, com diem en el meu poble, els sòls estan contaminats. L'aigua, no vull ni dir-vos-ho. Fa poc, fa dos anys, en el nostre projecte d'Amayuelas de Abajo, vàrem tenir un seminari sobre como gestionar les aigües residuals i va venir una gent de la Càtedra d'Ecologia de la Universitat de Lleó, que s'havia dedicat durant cinc anys a estudiar la qualitat de totes les aigües a la Península Ibérica. I jo li vaig preguntar ¿les aigües del Pirineu seran aigües potables, no? I les aigües del Pirineu no són potables. Ni les aigües de la Ruta del Cares dels Pics d'Europa. Dic, perquè jo entenc que les nostres aigües, que som a la part de baix de les conques estiguin totalment contaminades, plenes de nitrats, etcètera, etcètera. Estan totes contaminades, perquè l'aigua és un cicle i no només es contamina a través de la terra, es contamina a través de l'atmosfera. Això és el que hem aconseguit i l'agricultura ha estat, l'agricultura moderna, la causant més gran de la contaminació de les aigües, junt amb la industrialització mal feta de tots els països desenvolupats.

Una altra conseqüència ha estat la pèrdua de biodiversitat, la meva Comarca, en la meva Comarca els agricultors fèiem servir a prop de tres-centes espècies de llavors locals, adaptades al territori, a la climatologia, als sòls, autèntica diversitat, han desaparegut totes. Els agricultors avui només fan servir tres varietats. Són llavors híbrides que només germinen una vegada o com a molt un segon any, però perd, perd capacitat productiva i, per suposat, ja s'hi estan començant a ficar de ple les llavors,

les llavors transgèniques.

Una altra conseqüència, és l'alimentació, pollastres amb dioxines, vaques boges, grip aviari, grip porcina, que quan salta a la palestra entre els mitjans de comunicació una crisi d'aquestes, criminalitzen sempre, la imatge que treuen és la dels petits camperols asiàtics amb quatre gallines... Aquests no creen les crisi, les crisi, totes les crisi alimentàries, són, surten, de les granges industrialitzades, que són una bomba de rellojería, no l'agricultura a petita escala. Els aliments amenacen la salut de les persones. Nicolás Olea, un científic metge, catedràtic, de la Universitat de Granada, porta gaire bé tota la seva vida professional estudiant la relació que té l'ús dels pesticides amb els tumors cancerígens. Té investigat des de fa una pila d'anys quina és la matèria activa dels pesticides, no la marca, la matèria activa dels pesticides, que crea el problema, el càncer de mama, el càncer de pròstata i el càncer de pulmó, denunciats, informes, a totes les autoritats sanitàries, ningú no li fa cas. Tanmateix, a nosaltres ens criminalitzen i ens diuen que no podem produir les nostres pròpies conserves, que no podem produir els nostres propis formatges que contaminem la població, que no es pot beure la llet quan surt de les vaques, que ha de, li hem de treure la matèria greixosa, la matèria, li hem de treure tot i deixar-li l'aigua i ficar-li d'altres coses. Doncs tot això està darrera d'això. Aliments que estan amenaçant la nostra salut.

O una altra conseqüència és l'abandonament del medi rural. Jo visc en una Comarca abandonada a partir de l'aplicació del model agroindustrial. Aquesta ha estat la causa fonamental de l'èxode del camp a la ciutat, a part del cas concret de l'Estat Espanyol, on es va forçar l'èxode per a industrialitzar aquest país, van ser les nostres gentes les que van sortir per a construir les fàbriques, van sortir del camp perquè els van oferir una vida millor. Res d'això va ser realitat, però bé. Tot el fenomen de les migracions. I per suposat la causa fonamental dels mil milions de famolencs.

Què és el que està en joc? I parlaré de les alternatives, no dels diagnòstics, que és la meua pretensió. El que està en joc és això, és aquesta frase que ens la sabem de memòria quantitat de gent que estem vinculats als moviments socials, però jo a la gent li dic que no s'ha d'aprendre de memòria, que s'ha d'interioritzar i portar-la a la vida. El que està en joc és la sobirania alimentària, el dret dels pobles a definir les seves polítiques i les seves estratègies sostenibles de producció, d'alimentació, de consum, que garanteixi l'alimentació a la població, que respecti les cultures, orientades prioritàriament a satisfer les necessitats i els mercats locals, això és el que s'ha minat, això és el que s'ha destruït, el dret a alimentar-nos, en el Nord i en el Sud. En el Nord, no som sobirans, qualsevol crisi alimentària pot desproveir tots, totes les grans superfícies. La sobirania només s'adquireix quan tenim camperols produint aliments per a mercats propers, això és la sobirania i això és el que no ens deixen fer. I nosaltres volem que la sobirania que no té res a veure amb la seguretat, la seguretat és el concepte que, del que en parla la Unió Europea, del que en parla la FAO⁴, nosaltres diem que s'ha de parlar de sobirania, no de seguretat i sobretot quan la Unió Europea parla de seguretat només està parlant de processos d'higienització dels aliments, que la higienització dels aliments és control de les multinacionals. Nosaltres tenim una experiència, allà en el nostre petit poble, vàrem fer una petita infraestructura d'un petit escorxador per a transformar la producció de pollastre ecològic de quatre grups de joves, res, una infraestructura petita, alguns dels que són aquí presents ho coneixen. Dos anys de baralles amb les institucions sanitàries per a donar-nos pas a aquesta infraestructura, dos anys, perquè ens apliquen la mateixa legislació que apliquen a Campo Frío, que és a Burgos, que mata cinc mil porcs diaris i nosaltres matem cent pollastres al mes, que els podem matar al carrer, sense cap risc sanitari. Tant és així, que quan, el dia que fem l'acte de sacrifici tenim més funcionaris controlant-nos que pollastres, l'acte de sacrifici, per aquí va. Bé, per a nosaltres la

---

⁴ Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i l'Alimentació.

sobirania alimentària, la proposta política, que és una proposta que llença *La Vía Campesina* fa una mica més de deu anys, és una proposta política, és una proposta que es va consolidar en una trobada internacional que vàrem tenir a Mali, el que vàrem anomenar Nyéleni. Nyéleni és el nom d'una camperola de Mali, una lluitadora pels drets dels petits camperols i especialment de les petites camperoles i vàrem voler, va morir i vàrem voler recordar la seva història i les seves lluites donant-li el nom a aquest esdeveniment internacional on ens vàrem reunir més de mil activistes per la sobirania alimentària, fa tres anys. Bé, hi ha tot un moviment internacional, liderat, recolzant el lideratge de *La Vía Campesina* d'aquesta proposta política de la sobirania alimentària. Proposta que ja hi ha governs, diferents governs que l'han anat incorporant, inclús en les seves pròpies constitucions. Per suposat, no són governs europeus, és el govern de Bolívia, és el govern veneçolà, és el govern de Brasil, hi ha diferents governs per aquí. I hi ha d'altres governs que s'ho estan, governs, molts governs regionals que també ho estan implementant. I nosaltres creiem que és l'únic camí per a eradicar la fam i la malnutrició, és a dir, només hi ha aquesta via, és a dir, deixar els pobles, deixin els camperols i les camperoles, deixin-los les seves terres, deixin-los les seves llavors, deixin-los les seves pràctiques agroecològiques, el seu saber fer, deixin-los fer, no els ho imposen, perquè els ho hi imposen nosaltres, els blancs, els blancs, deixin-los. I nosaltres creiem que és l'única manera, a més per a plantejar-ho de manera sostenible i duradora.

Bé, la nostra proposta és aquesta i nosaltres la definim davant la globalització, que hi entenem molt poc, per a això hi ha d'altres experts, nosaltres parlem de "*Recampesinización*". La meua filla, que ha estudiat més que jo, jo sóc un fracassat escolar, jo vaig sortir de l'escola corrent, ràpidament, perquè no creia en ella i gairebé me'n van expulsar, als 14 anys, un fracassat total, llavors la meua filla, que és més il·lustrada que jo, em diu, està mal dit això papà. Jo no sé si estarà ben dit o mal dit, l'únic que nosaltres ho pronunciem així perquè hem construït un rodolí, davant la globalització "*Recampesinización*". I diem, menys agronegoci i més ruralitat, és la nostra proposta de futur. Llavors, ja el que em resta és com desenvolupem aquest concepte, com el construïm glo-calment, global i localment, com construïm aquesta alternativa, i per acabar, si em dóna temps, una proposta personal per a donar coherència al discurs, perquè els discursos han d'estar carregats de pràctiques, perquè sinó perden credibilitat i no estan legitimats, si em dóna temps. Bé, com desenvolupem aquest ... Jo m'imagino que coneixeu en Leonardo Boff ¿no?, m'imagino que en aquest fòrum serà molt coneguda la figura d'en Leonardo Boff. En Leonardo Boff va ser al nostre poble. Nosaltres fem un fòrum, portem tretze anys amb un fòrum que anomenem Fòrum per al Diàleg i l'Expressió de Noves Utopies, és una convocatòria, hi ve gent de tota Espanya, en un poble que està abandonat, només hi viuen vint persones. Era un poble abandonat i hem fet una feina de veure com es poden aplicar metodologies per a que pugui tornar la gent que vol tornar al camp. I aquest fòrum va ser una convocatòria que vàrem començar a fer com a formació interna nostra, però el vàrem obrir i no sé què, es va produir un miracle. Jo no crec massa en els miracles, sóc un creient, però en els miracles no massa i sóc un creient nat i jo crec que aquí s'ha produït un miracle, doncs tots els darrers divendres de mes, durant tretze anys, ens trobem una mitjana de seixanta, cent cinquanta persones, debatent aquests temes i per allà va aparèixer un dia en Leonardo Boff i va dir una frase que jo l'estic utilitzant per tot arreu, va parlar, diu, mira el moviment ecologista internacional ha fet una gran aportació a la humanitat, que és això de les tres *RRR*, això de *Reducir, Reutilitzar, Reciclar*, el canvi que hem de fer, que ara s'està traduint a tot el debat del decreixement, sobretot per als que hem crescut molt, els de la panxa plena, que jo dic. I diu, però s'ha d'introduir una altra *R*, va dir en Leonardo Boff, la de *Rearboritzar*, i em va agradar molt la idea. Diu, mira, el nostre Planeta, sobretot em va agradar com ho va expressar, diu, el nostre Planeta té un color grisós, ha perdut el verd, el blau dels mars, hem de fer l'acte, l'acte material i espiritual, l'ésser humà, de plantar arbres, és un acte material i espiritual de retrobament amb la natura. Em va semblar una idea preciosa. I jo a partir d'allà, dic, caram, introduiré una altra *R*, home,

“Recampesinizar”. Clar, aquí podem introduir quantitat d’eRRes, fins i tot la de *Revolució*, que s’està passant de moda, se’ns està oblidant, la *Revolució Permanent*, també la podem incorporar. *“Recampesinizar”*, bé, doncs per a nosaltres *“Recampesinizar”*, aquesta ja és la nostra proposta, tornar a la terra i també ho diem com en Leonardo Boff, ho definim així, també des d’una pràctica material, tornar a la terra, i espiritual. Allò que és espiritual ho podeu entendre cada ú com vulgueu. Té molt a veure amb el fet religiós i té molt a veure amb l’ètica, té molt a veure amb totes aquestes coses. Cada ú que s’ho apliqui com vulgui, però, hem de tornar a la terra, l’èsser humà ha sortit d’ella, li ha donat l’esquena i hem de començar a abraçar-la i abraçar-la és agafar la terra amb les mans. La terra és la que ens sosté, és la que ens sosté, és la que manté la vida i sobretot és la que possibilita la vida de l’èsser humà. Sense això no hi ha vida. Urgeix fer aquesta retrobada. Clar, jo quan vaig a fòrums d’aquests, a Barcelona o a Madrid, diu però hem de tornar tots els madrilenys cap allà, dic no vingueu de repent perquè preparem un embolic collonut, no vingueu tots. S’ha de fer un debat, s’ha d’obrir un debat ¿no? i s’ha d’obrir el debat de com desmantellar ciutats com Barcelona. Aquí per molt que s’apliquin les Agendes21, que és el que està ara de moda, i les idees de la sostenibilitat, des de 1992, des de la Conferència de Río, no hi ha possibilitat de mantenir això, portar tots els dies aliments a quatre milions de barcelonesos, això té uns costos energètics increïbles, no és possible. L’èsser humà ha d’estar a prop d’on es produeixen els aliments, no hi ha més remei. I aquesta és la nostra proposta. I *abraçar la terra*, que és el concepte de *“Recampesinización”*, per a nosaltres és el que millor simbolitza la construcció d’altres models de desenvolupament i això és el que estem fent en la nostra Comarca. En una Comarca deprimida, estem des de fa 30 anys construint petites iniciatives per a construir altres economies, davant d’una economia globalitzada no val una altra economia, davant el model capitalista no val el model comunista, que va fracassar, davant el model capitalista hem de construir altres models, perquè hi ha molts altres models davant un model global, un model que ho arrasa tot, davant un model d’agricultura industrialitzat, que es vol imposar per tot el Planeta Terra, hem de construir unes altres agricultures, nosaltres estem en la construcció d’altres agricultures. Jo, la meua pràctica agrícola consisteix en això, en com el dia a dia fer una pràctica d’una agricultura diferent, que no contamina els sòls, que produeixi aliments sans, que estigui unida als consumidors, que establim una aliança, entre productors i consumidors. S’han de construir d’altres hàbitat, ningú ha construït, ningú ha gestionat tan correctament els recursos naturals com els camperols i les camperoles, excepte els agricultors moderns, que han estat una baula més de la peça per al deteriorament mediambiental. Però el meu avi i el meu pare, eren autèntics mestres del concepte de la sostenibilitat no sabien què era això, però eren autèntics mestres. És tant així, que quan jo vaig començar amb l’agricultura ecològica, que ho vaig començar per una innovació, perquè es va posar de moda fa vint-i-cinc anys, doncs jo el que vaig fer primer va ser llegir llibres, i vinga a llegir llibres, però em posava a produir tomàquets i no aconseguia cap tomàquet, perquè se m’havia oblidat que el mestre el tenia a casa, era el meu pare i el meu avi, era el mestre, era (...)

Abraçar la terra.

Aquesta és la meua proposta⁵. La meua proposta personal per a donar una mica de coherència al discurs pronunciat. És una proposta que fuig del dogmatisme, no tot el que plantejo aquí ho poso en pràctica, perquè de vegades és difícil, és a dir, jo sóc un pecador, reivindico ser pecador, perquè, en la mesura que vols transformar el món, el món només es transforma des de la vida i la vida està plena a vegades de molta merda ¿no? És més, la merda és amb la que es fa el compost i el compost és fonamental per a que tinguem bons fruits. Si no et fiques en la merda, que moltes vegades és la vida, és molt difícil construir un altre món, aquest altre món és possible. Llavors, està plena, des de la meua part, d’incoherències, però és el meu repte, és el meu repte i és la meua escala de valors, és el que anomeno la carta de compromís

---

⁵ Veure diapositiva n°28.

camperol, la vaig escriure a Maputo, en la Conferència Internacional de *La Vía Campesina*, on vàrem adquirir molts compromisos col·lectius les organitzacions, les tres-centes organitzacions que formem *La Vía Campesina*, els tres-cents milions de camperols que estem organitzats al voltant de *La Vía Campesina*. Llavors, jo em vaig dir, crec que també hem de tenir el compromís personal, ¿jo, com a camperol, que és el que haig de fer en el territori on visc? i aquesta és la meua carta, per a mi, el fet pràctic de ser camperol comença per a recuperar un valor, el valor és l'ètica, l'ètica per sobre dels negocis. L'agricultura moderna ens va dir que no s'havia de parlar d'ètica, s'havia de parlar de negocis i que l'agricultura era una empresa, no era una activitat, per a produir, era una empresa i havíem de convertir-nos en empresaris, en mals empresaris, perquè hi ha bons empresaris també, no sóc dogmàtic. Jo vull posar per davant els negocis l'ètica. I un compromís, un compromís que per a mi és tenir cura de la terra, dels animals, dels rius, de les llavors, dels boscos, dels ecosistemes, a la vegada que practico l'acte de produir aliments, que és el que feia el meu avi, el meu avi Aquilino. I una funció, la funció és tan simple com produir aliments sans i nutritius per a les persones i això sí que ho porto a la pràctica, tots els dies. Una opció, que és una opció, ser camperol és una opció de vida, abans que una professió, i és viure i mantenir les comunitats rurals i les comunitats camperoles allà on es produeixen aliments. El model d'agricultura moderna, en la meua terra, els agricultors no viuen en els pobles, viuen en les ciutats i amb tota la tecnologia que fan servir doncs resulta que no necessiten ser allà els 365 dies de l'any, només necessiten ser-hi dos mesos, van, vénen, han abandonat el territori ¿què terrible, no? Una cultura i una tècnica no neutral, ni la cultura, no hi ha res neutral en el món, això Paulo Freire, que és el nostre inspirador pedagògic, el brasiler Paulo Freire, ho tenia molt clar, l'educació no és neutral. Doncs, el mateix, en la pràctica agrícola no hi ha res de neutral, per a nosaltres, la nostra pràctica forma part de la cultura camperola, que això ara ho definim com la pràctica agroecològica, l'agricultura camperola i l'agricultura local. És a dir, la nostra proposta és el que els nostres avantpassats van saber fer molt bé fins fa cinquanta anys, el maneig dels ecosistemes, tot el que us he explicat abans, és el que nosaltres ara definim com a agroecologia. I un objectiu, un objectiu, per a nosaltres, l'objectiu prioritari és la proposta política de la sobirania alimentària, des del que és local i el que és global. Sí, jo no puc reivindicar la sobirania per a mi i negar-se-la a la resta dels pobles, per això ha de ser local i global. Una estratègia. L'estratègia és mantenir vives les cultures i els coneixements camperols per a aquest maneig de la terra, del bestiar, el que us deia abans, aquesta transferència del coneixement que no ha d'estar en els llibres, ni en els museus etnogràfics, ha d'estar en la vida i la tenien les nostres persones, la gent gran. Una tàctica és custodiar la terra, la terra pròpia, els petits camperols som propietaris, i jo, molt eixelebrat, vaig començar a dir-li fa molts anys al meu pare que era un venut a la causa capitalista. El meu pare va tenir nou fills i tenia vint hectàrees de secà, amb vint hectàrees et mors de fam, a Tierra de Campos amb vint hectàrees et morts de fam, jo no sé com sobrevivíem. I jo, que era el roig, el progre, l'ideòleg, se'm va ocórrer començar a dir-li al meu pare i a molts dels nostres pares que eren venuts a la causa capitalista, perquè tenien vint hectàrees. Tot això ha canviat molt. *La Vía Campesina* ens ha ajudat a fer reflexions serioses sobre això. Per a nosaltres, bé... Qui em va explicar molt bé tot això i no era gens marxista, va ser la meua mare. La meua mare ens va dir, mira, jo sóc propietària, clar, la meua mare amb nou fills mai no havia, no li havia donat temps d'anar a treballar al camp, ja en tenia prou, nou fills, no hi havia aigua corrent a la casa, no hi havia..., feina, tela. Diu, la terra per a nosaltres, és el nostre mitjà de vida, i tu que ets un roig t'he sentit a parlar moltes vegades que la vols vendre i la terra no es ven, perquè és el nostre mitjà de vida i jo que no sé on són les meves terres en el camp, mai us permetré que vengueu la meua terra. La meua mare no sabia res de marxisme, ni res d'aquestes coses i quina raó tenia. Jo crec que els únics que podem custodiar la terra correctament som els que la treballem i són els que l'hem custodiat al llarg de la història i no la veiem com un bé per a especular amb ella i aquesta és la nostra tàctica. L'hem de custodiar fins que la terra no sigui de ningú, que és la utopia, que jo crec en ella. Un posicionament ferm i irrenunciable és el que us deia abans, les lluites imprescindibles

que en aquests moments hem de portar-les a terme, rurals i urbans, aquestes aliances camp ciutat, contra els conreus i les llavors transgèniques, contra els agrocombustibles, contra els deserts verds, tot el fenomen de les autopistes per a afavorir l'absurd transport de l'alimentació d'una punta del comerç dels aliments o de l'agricultura industrialitzada. I un enemic, només hi ha un enemic, el neoliberalisme, i però per a nosaltres és el neoliberalisme, no és un ésser abstracte, i no és un enemic, és a dir, com és, aquesta lectura que fèiem abans, és a dir, la dicotomia explotats i explotadors, nosaltres som els explotadors, els explotats i ells els explotadors. El neoliberalisme és un model on hi som tots ficats, ho engoleix tot, s'ho empassa tot, nosaltres en som part, en som part, l'únic que amb diferents nivells de responsabilitat. Jo, un dia li vaig dir a un representant de la Monsanto en una taula rodona, parlant de transgènics, que jo per suposat també era còmplice de la destrucció del medi ambient, però ell tenia més responsabilitat, la Monsanto. Però nosaltres som part d'ell, no ens n'alliberem, som part d'ell. El model se sosté perquè nosaltres estem consumint més, el 60% més dels recursos que ens pertanyen i per això se sosté el model neoliberal, sinó se n'hauria anat en orris. Si nosaltres fóssim capaços de treure tots els diners que tenim en la Banca, el model financer es cauria en quatre dies, però no en som de capaços, hi mantenim les domiciliacions, de la nòmina, de tot, estem mantenint-la, fem els préstecs. Dedicuem molt poques energies a enfortir i a construir la Banca alternativa, en som part. Llavors, aquest és l'enemic que hem de destruir, i construir davant aquest enemic, construir altres models, altres models, en plural. Un mètode de lluita, per a nosaltres el mètode és la no violència i la desobediència. Sobretot, nosaltres hi estem treballant molt, el començar a desobeir les institucions higiènico-sanitàries i tot el conglomerat legislatiu que ens dicta l'OMC. I d'això no us en puc comentar més, perquè m'excusen, de com ho fem, però desobeïm i volem desobeir cada vegada més. I uns companys de viatge i a això sí que li dono un ordre de prioritat, per a nosaltres són *els sense terra*, els camperols, els milions i milions de camperols que volen un tros de terra per a poder alimentar-se, els agricultors i les agricultores, els consumidors i les consumidores, els treballadors i les treballadores i totes les persones que creuen que un altre món és possible. I una proposta de futur? La proposta de futur és *La Vía Campesina*. *La Vía Campesina* per a nosaltres no és el nom del nostre moviment social, només, que també ho és, és més, vàrem tenir un debat, que va durar dos anys, per a col·locar-li o no col·locar-li l'article al nom del moviment, que en tot el món es parla en castellà, els indonesos, els... , sempre ho parlen, és un nom genèric, per a tots, en castellà, vàrem decidir posar-li l'article, perquè si algun dia desapareixia el moviment del mapa, tot pot ser en la Vinya del Senyor, ens restava la proposta, perquè la proposta és *La Vía Campesina*, és tornar al camp, és la "*Recampesinización*", és tornar a la terra i això és *La Vía Campesina*. La proposta no és la via urbana, no es la via de les grans urbs, és la via del camp, és la via de la natura, es *La Vía Campesina*.

I per acabar, un minut de reflexió, tot el que sé i tot el que he après al llarg de la meua vida ho dec a les dones i als homes del món rural, vull que llegiu en silenci aquesta frase⁶, perquè tot el que sap aquesta gent i des del que sap aquesta gent és d'èon estem construint molts dels projectes alternatius i dels moviments socials, entre ells el moviment de les Universitats Rurals Paulo Freire. Un minut de reflexió i de lectura ¿Ja? Doncs moltes gràcies, per escoltar-me.

TORN DE PREGUNTES

P: *Abans del capitalisme ja existien els terratinents, això no és res nou i actualment segueixen existint, no és un problema del neoliberalisme, abans ja existien, no ho he sentit, no t'he sentit parlar respecte la necessària Reforma Agrària en la qual es retornin les terres a la gent que les vol treballar. D'alguna manera potser ho has dit implícitament, "tornar al camp", però, aquest "tornar al camp" tal vegada necessiti una Reforma Agrària ¿no?*

---

⁶ Veure diapositiva n°29.

R: T'agraeix molt l'aportació perquè és cert, és a dir, nosaltres quan parlem de sobirania alimentària no hi ha sobirania alimentària ni hi ha "*Recampesinización*", ni hi ha possibilitat de tornar al camp sense l'accés a la terra. La terra està mal distribuïda, és certa la dada històrica, és certa, és a dir, els latifundis els tenia l'església, des de l'església, per això es va voler fer això de la desamortització de Mendizábal, l'únic que la dada que jo volia oferir era l'elevat percentatge de terra comunal que no era de ningú, que era dels pobles, i això era molt important i com tot això amb el liberalisme es va voler desmantellar, però no es van desmantellar els latifundis i segueixen sense desmantellar-se i no segueixen només sense desmantellar-se, sinó que jo quan parlo del fenomen de privatització de la terra és perquè se segueix aguditzant la privatització, en molt poques mans ¿no? No hi ha possibilitat de retorn al camp i de fer una altra agricultura i el model que nosaltres volem posar en pràctica sense l'accés a la terra. I això passa per una Reforma Agrària. La reivindicació de la Reforma Agrària no és una reivindicació de la I República i de la II República i que tot això ja va passar a la història, és una mentida com una catedral. No va passar a la història, es necessita Reforma Agrària i es necessita polítiques on la terra estigui en mans per al seu ús, no per a especular amb ella, dels camperols i de les camperoles, i és fonamental, estic d'acord totalment. I mira, ho tindrè en compte per a posar-ho en les diapositives per al proper dia aclarir-ho millor. Però, el concepte, la proposta de sobirania alimentària porta implícit això ¿eh? i de fet és una reivindicació, és a dir, *La Vía Campesina* té diverses reivindicacions i... estratègiques, una d'elles és aquesta, la Reforma Agrària a nivell planetari, a totes la regions del món ¿no? juntament amb la sobirania alimentària o juntament amb les lluites que estem començant a realitzar contra les multinacionals.

P: *Jeromo, jo volia, no sé si tothom sap què és la "revolució verda", que ho expliquessis una mica, a Centreamèrica, per exemple, la "revolució verda" va expulsar els petits camperols per a que pasturin les vaques dels MacDonalld's o es plantin plàtans ¿no?, llavors que expliquis una mica què és la "revolució verda" per què realment no és una revolució ¿no?*

R: No, és grisosa, és de color grisós. La "revolució verda" és aplicar això de la vinyeta, és a dir, una, és implementar, enfortir, imposar un model d'agricultura sense agricultors. Quasi ho estan aconseguint, quasi ho estan aconseguint ¿eh? Jo recordo que el 76, quan començàvem a organitzar les primeres, a organitzar-nos després de la mort del caiman, inclús teníem reunions, reunions d'amagat, clandestines, i recordo que en vàrem tenir una amb en Ramón Tamames, economista comunista reconvertit a neoliberal, i ja ens va parlar, en aquells temps, que havíem de, que era inviable l'estructura agrària que teníem, sostenir l'estructura agrària que teníem a l'Estat Espanyol, on hi érem el 25% de la població activa treballant al camp ¿no? Teníem amb ell molts debats ¿no? Però, clar, com que era comunista, doncs nosaltres el creiem i perquè ell no creia, ell creia, deia, el model passa per ser el 4% de la població activa, i la resta de la gent, llavors no es parlava del sector serveis, ha d'estar en la indústria, en el sector secundari, no en el camp. És una barbaritat. I vàrem arribar a creure'l, tant és així, que hi va haver uns anys del moviment sindical que vàrem estar inclús claudicant davant la destrucció d'agricultors. El model de "revolució verda" és aplicar tecnologies dures, és a dir, tecnologies dures, quan nosaltres parlem de tecnologies estem parlant de fitosanitaris, estem parlant d'herbicides. Per exemple, hi ha un herbicida que s'anomena el glifo, la matèria activa que s'anomena glifossat, que és un herbicida total, que ara el fan servir molt els agricultors, que està molt unit al conreu dels transgènics, que permet que quan tu estàs sembrant, a la vegada que introdueixes la llavor estàs fumigant i ho mata tot menys el poder germinatiu que té aquesta llavor, que pot ser de blat de moro, o de soja, o en el nostre cas, a Tierra de Campos, de cereals ¿no? i ho mata tot ¡però és que ho mata tot!. A Castella i Lleó es llencen milers de tones de glifossat tots els dies, tots els anys, de glifossat, i és el que està matant la vida dels rius, perquè després s'escorre a través de, de... bé. Aquesta és una tecnologia. Una altra tecnologia són les màquines ¿no?, cada vegada són més

grans. Llavors, es, tot el procés de construcció, d'aplicació de tecnologies, en lloc de fer-se servir per a dignificar la vida de la gent del camp, perquè era bastant dura ¿eh? la tracció animal..., doncs va ser dissenyada per a que la tecnologia fos a un objecte de consum, on el que fan els agricultors és consumir tecnologia i on no s'ha dignificat el treball de les persones, és a dir, ara hi pot haver un agricultor que fa servir aquesta tecnologia, un tractor pot conrear mil hectàrees de terreny ell sol, un sol operari, aquest tractor ha significat l'eliminació de vint llocs de treball, de vint agricultors, però el que ha quedat segueix treballant vint hores diàries, perquè ha d'amortitzar el tractor, la tecnologia ¿no? Però, és a dir, la "revolució verda" ha consistit en això, sobre tot, el control de l'agricultura a partir de la tecnologia, de la tecnologia dels inputs, tecnologia maquinària, fitosanitaris, adobs químics... qualsevol tipus de tecnologia ¿no? I llavors i de la destrucció del que era la cultura de l'agricultura camperola, que precisament era tot el contrari, com produir un aliment sense gairebé, zero, cost energètic ¿no?. Llavors, la vinyeta era el que volia explicar.

P: *Jo volia fer-te una pregunta sobre quelcom que has comentat dels biocombustibles, estic totalment d'acord en que no és bo utilitzar part de la terra per a que els cotxes funcionin, però tampoc es planteja el fet que l'aliment que se'ls està donant als animals també està traient cereals, aliment que es pot donar a persones que no tenen recursos.*

R: És el mateix, sí, és el mateix, és a dir, les granges industrialitzades és quan es, això forma part també de la "revolució verda", es van agafar els animals que pasturaven herbes al camp i es van ficar en naus industrials. Catalunya sou un exemple perfecte, és a dir, hi ha més porcs a Catalunya que catalans, perquè tots estan concentrats, és el productor més gran, junt amb Segòvia, de ramaderia porcina. Llavors, aquest model en el qual tu fiques els animals, que no s'alimenten dels recursos naturals, que es fiquen en granges, que depenen del cereal, principalment de lleguminoses i sobretot produïdes amb uns costos energètics increïbles és totalment insostenible ¿no? perquè per a produir una kilocaloria de carn hem consumit cent kilocalories de cereals ¿no? amb el que es podria alimentar un munt de persones ¿no? Però és el mateix, és el mateix model. Nosaltres no fem el debat que no s'ha de produir carn o consumir carn, no hi entrem en aquest debat, volem aprofundir sobre el model que és el que ens impedeix, per exemple, produir carn en sistemes de pastura, on els animals s'alimenten d'herba i que a més gestionen a la perfecció un ecosistema de muntanya, que quan s'han destruït aquestes ramaderies de muntanya és quan han començat a aparèixer els incendis, hem tret les vaques, les cabres i les ovelles i hem posat guardes del SEPRONA, doncs no té cap cost energètic ¿no? i llavors aquest consum de carn és totalment insostenible. Es poden produir quantitat de kilocalories de carn amb aquests sistemes sense fer servir cap unitat de cereal ¿no? Llavors, el debat és el model ¿no? que és el que és destructiu i és el que és insostenible ¿no? Però tens tota la raó, també s'ha de parlar d'això i aquesta és la pràctica de les granges industrialitzades ¿no? això és una barbaritat.

P: *Has anomenat varies vegades el moviment de La Vía Campesina, podries explicar una mica més en què consisteix aquest moviment?*

R: És un moviment, hi som, articula en aquests moments a tres-centes organitzacions de petits camperols i camperoles sense terra, de tots els continents. Va ser l'OMC, l'OMC va ser la causant, és a dir, necessitàvem un moviment internacional per a plantar-li cara a l'OMC, per a que en les nostres lluites locals tinguessin un, una visió global i un referent internacional i va ser a partir de qüestionar les polítiques de l'OMC el que va provocar el trobar-nos organitzacions principalment d'Europa, en el que és *La Vía Campesina* a Europa, amb organitzacions llatinoamericanes, l'MST, el moviment sense terra, organitzacions de Nicaragua, principalment Centreamèrica ¿no? *La Vía Campesina*, és un moviment molt senzill, que ha tingut varis encerts. El primer encert que hem tingut és descobrir que no servia de res enfrontar-nos els

camperols del Nord i del Sud, perquè uns eren propietaris i una altres eren treballadors o treballadors sense terra ¿no?, que l'enemic no érem uns contra els altres, sinó que era el propi model. Ha servit per a aprofundir sobre el model de globalització econòmica i com a dins d'aquest, el model agroindustrial i d'exportació era el nostre veritable enemic ¿no? i com era la causa dels problemes dels camperols, la causa real dels camperols que passen fam a Amèrica Llatina i dels camperols que es desmantellen en el context de la Unió Europea, dels que han d'abandonar l'activitat encara que l'abandonen amb recursos econòmics per a poder sobreviure. Però la causa era el model ¿no? I després ha tingut una altra virtut que ha estat defensar la diversitat, la diversitat, la trobada, és a dir, que la diversitat no fos un problema sinó que fos un valor ¿no? i bé cada vegada que tenim una trobada de *La Vía Campesina* tots venim amb les piles posades, venim emocionats ¿no? perquè s'afavoreix molt, bé, primer el que és plural, com en la diversitat hi ha la vida, no només en les llavors sinó en les persones, en les cultures de tots els pobles, jo sempre parlo de, de l'experiència vital que tinc. Per exemple, a Moçambic, la darrera assemblea, érem en un centre de formació del Partit Comunista Moçambiquès, que ens l'havia deixat per a celebrar l'assemblea, i a mi m'agrada matinar molt, jo sempre haig de funcionar amb el sol, perquè, a més m'equilibra psicològicament, surt el sol, jo haig d'estar amb ell ¿no? I surt el sol i allà hi havia centenars de persones resant, els budistes a Buda, els islamistes a..., tots amb les seus resos, això es respecta molt, hi eren tots, sabeu quins no hi érem, els catòlics, que havíem estat de borratxera el dia anterior, aquests no hi eren, però hi eren tots. I això, tant el fet religiós, com la diversitat de cultures, es respecta molt a *La Vía Campesina*, i ha estat un encert vital, vital per a la construcció del moviment, és tant així, que Chomsky, Noam Chomsky, ha dit que *La Vía Campesina* representa l'única internacional que hi ha hagut en el món, ni la Primera, ni la Segona, o la Tercera, la que manqui, per a ell aquestes no han estat internacionals, perquè eren plataformes creades pels blancs i no hi eren els negres, ni els grocs, ni els vermellosos, no hi eren presents. I a *La Vía Campesina*, hi són presents i no només hi són presents sinó que quan fem un congrés, quan ens trobem, que ens costa molt, perquè no tenim recursos, apliquem una disciplina, no només la de gènere, que l'apliquem estrictament, al 50%, sinó que la representativitat no és, als esdeveniments, no ve donada pel nombre d'afiliats que té cada organització membre de *La Vía Campesina*, ni molt menys, perquè sinó hi seguiríem estant els blancs moltes vegades, a més camuflem les dades, per a seguir estant caciquejant i manant i controlant les organitzacions, la representativitat l'apliquem a partir dels percentatges de població que tenen els països, de tal manera, que sempre, doncs nosaltres som una minora, el 20%, de tal manera que nosaltres només tenim el 20% de la representativitat, les organitzacions. Jo crec que és un moviment molt innovador, que ha encertat amb la idea que el futur passa per tornar a la terra, revalorar molt el que són les cultures camperoles, que en aquestes cultures hi ha moltes de les claus per a abordar els molts problemes i els molts desafiaments que tenim en la societat actual, no hi són en altres llocs les claus, no els hi trobem perquè no hi apareixen en els grans pronunciaments ni en els grans discursos, sinó que hi són en les pràctiques d'aquestes comunitats. I llavors, *La Vía Campesina*, ha encertat en enfortir totes aquestes pràctiques ¿no? i en fer un moviment viu, que s'enforteix no només pel discurs sinó per les alternatives. Que jo, el que us intentava transmetre ¿que no sé si ho he encertat o no ho he encertat? Les alternatives hi són en territoris marginats, però és precisament aquí on hi ha l'esperança, en el món de la marginació ¿no? I el context camperol és un context marginal, a tot el món, no només als països rics, sinó també a, per suposat, en els països pobres. Més o menys és això és *La Vía Campesina*, són moltes més coses, *La Vía Campesina* està liderant ara per la lluita per la reforma agrària a tot el món, la lluita contra les transnacionals, especialment contra la Monsanto, la lluita per les llavors, les llavors vives, la lluita contra els agronegocis, contra, a favor de la regulació dels mercats i per suposat la lluita de la construcció dels mercats locals per sobre de tota la pressió legislativa que s'exerceix des de les institucions públiques a través de les multinacionals ¿no?

**EL MODELO DE AGRICULTURA, GANADERÍA Y
PESCA CAPITALISTA: COSTES ECOLÓGICOS Y
DE NUTRICIÓN**

Para la Fundación Alfonso Comín

Barcelona – 18-10-10

Contextualizando el problema en el
marco de la globalización
capitalista

**Para los no expertos en temas de globalización,
INTUIMOS QUE SÓLO SE GLOBALIZA...**

- la pobreza
- la cultura del tener
- el pensamiento único: producir, consumir, pensar, gozar, soñar..
- los fracasos del modelo traducidos en crisis: alimentaria, climática, financiera y económica... que son más de lo mismo
- El desarrollo sin límites que nos coloca al borde del abismo

Y PARA NADA SE GLOBALIZA....

- el acceso a los recursos naturales: tierra, agua, diversidad...
- las fronteras, abiertas a los productos que interesan a las transnacionales agroalimentarias, y cerradas a las personas
  - los alimentos y los mercados locales
  - Internet y los medios de comunicación
  - el conocimiento colectivo

**“ALGUNAS PINCELADAS DE LOS
EFECTOS DE LA GLOBALIZACIÓN EN
LA CONCIENCIA COLECTIVA,
CONSTRUIDAS DESDE LA INTUICIÓN
CAMPESINA Y CON ALGÚN TINTE
SOCARRON”**

CUANDO LOS/AS “PROGRES” VOLVEMOS DE CUBA.....

no dejamos la vida, ni el amor.., dejamos un poco de conciencia crítica....

¡¡ con los años que llevan de revolución ya podrían haber mejorado las condiciones de vida!!!”

Pero Cuba sería la referencia a la hora de decidir sobre un indicador equitativo y racional de consumo para cubrir las necesidades de la población mundial en función de los recursos y la capacidad sostenible del planeta tierra

¿¿NOS FALLAN LAS MATEMÁTICAS, O LA CONCIENCIA COLECTIVA??

Los privilegiados del mundo de los opulentos representamos el 20% de la población mundial y consumimos el 80% de los recursos del Planeta..... de lo que se deduce, SI NOS FALLA LA CONCIENCIA COLECTIVA, que tenemos por el delante una tarea pendiente: reducir un 60% nuestros niveles de consumo..

EL PRESIDENTE ZAPATERO SE QUEDA CALVO CON SUS AVERIGUACIONES:

“El modelo de crecimiento que hemos tenido hasta aquí está obsoleto, necesitamos construir otro modelo que nos permita seguir creciendo”

O sea, el mismo MODELO.

OTROS LÍDERES SOCIALES SE REAFIRMAN EN LA MISMA LÍNEA:

“Más consumo, para más producción y crecimiento ,
para más empleo...; o viceversa..... Y así saldremos de
la crisis!!!.

LOS ÁRBOLES QUE NO DEJAN VER AL BOSQUE

“Queremos cambiar el sistema sin cambiar sus valores”

POR ESO CREEMOS QUE LO CAMPELINO PASO A LA HISTORIA

Cifras poco conocidas:

- el 60% de la humanidad somos familias campesinas
- 28 millones tenemos tractores
- 250 trabajan con tracción animal
- 1.300 millones lo hacen sólo con sus manos
- y el resto?..., refugiados, desplazados, **INMIGRANTES**,

ROSTROS CAMPESINOS A LOS QUE SE LES NIEGA EL
PAN Y LA SAL..

“LOS EFECTOS DE LA GLOBALIZACIÓN EN LA AGRICULTURA Y LA ALIMENTACIÓN Y EL MEDIO RURAL”

“Aspirar a comer tres veces al día no es una casualidad; sino, una necesidad, que no todas las personas pueden cubrir”

CUATRO REALIDADES:

- La alimentación es un negocio y no un derecho.
- El mercado dejó de ser libre y está monopolizado.
- * Los Estados no intervienen, no regulan, hacen el juego a transnacionales
- Los agricultores/as del norte producimos materias primas para la industria agroalimentaria, en vez de ser productores/as de alimentos nos hemos convertido en consumidores/as de inputs.
- A los campesino/as del sur se les niega el derecho a producir sus propios alimentos.

LA PERVERSIDAD DEL NEGOCIO DE LOS ALIMENTOS EN LA PENÍNSULA IBÉRICA

- El 81% de la población compramos en las grandes superficies
- Cinco empresas y dos centrales de compras controlan el 75% de la distribución alimentaria
- Los precios en origen se multiplican por siete, por setenta, por setecientos desde el productor al consumidor
- El 95% de la alimentación humana COMERCIAL distribuida por las grandes cadenas, proviene de 19 cultivos y 8 especies

¡COMPLICIDAD!

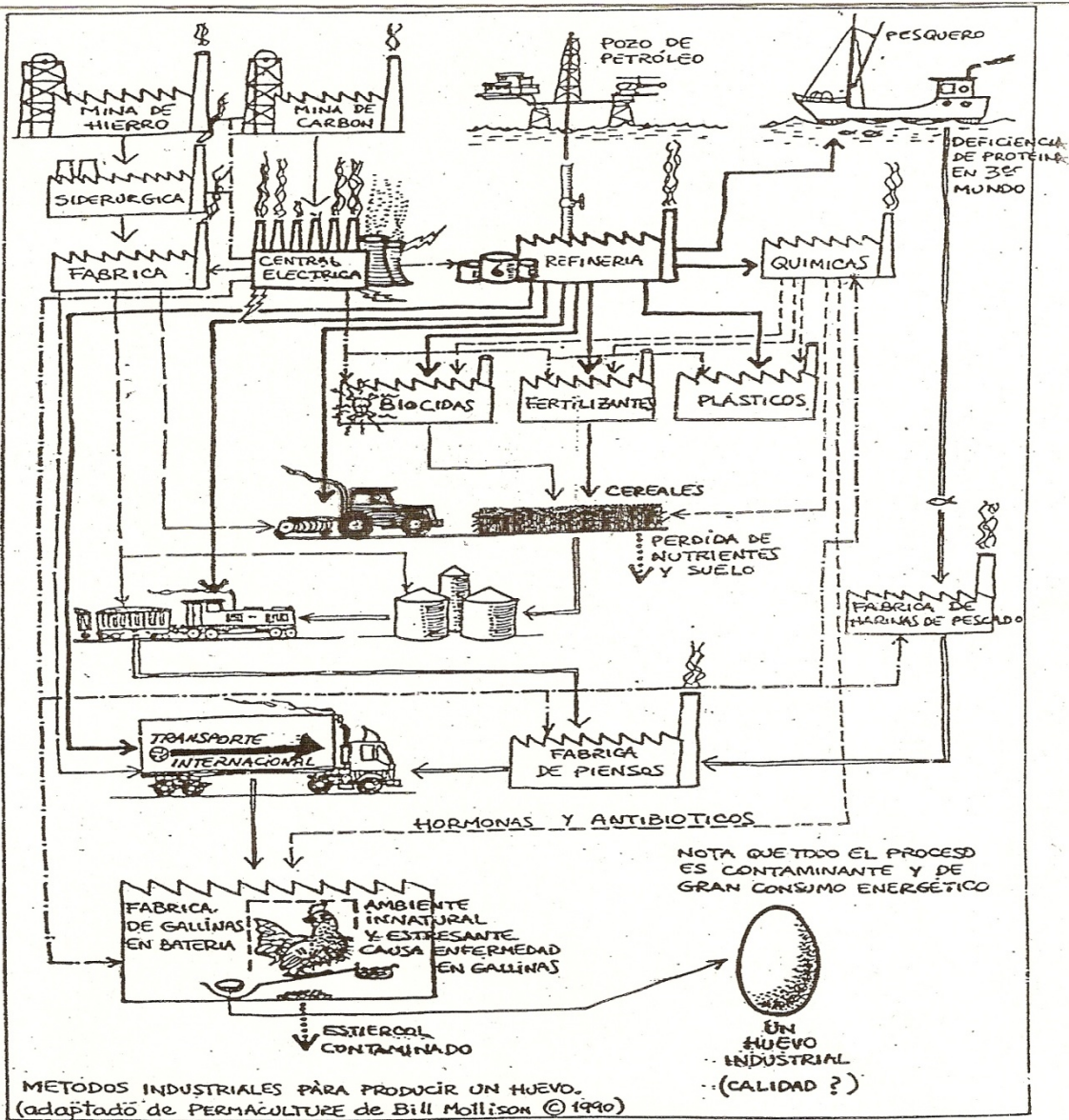
- Gobiernos - organismos multilaterales – transnacionales
- OMC: control de los mercados a través de las medidas arancelarias impuestas por los países ricos: fronteras abiertas para los alimentos que exportamos, fronteras cerradas – ARANCELES para los países terceros que quieren exportar
- PAC: dinero público para fortalecer el modelo productivista agrícola. Mecanismos perversos de distribución. Privatización para poder ejercer el derecho a producir. Ayudas a la exportación. Precios por debajo de los costes reales de producción – competencia desleal

MODELO AGROALIMENTARIO PERVERSO:

Sistema de patentes, privatización de la vida. Legislación que confunde el concepto de higienización de los alimentos con la salubridad de los mismos, y seguridad con soberanía alimentaria..

**ESTA VIÑETA EXPLICA LA LOCURA DEL
MODELO AGROALIMENTARIO QUE NOS
ESTÁN IMPONIENDO**

LAS CONSECUENCIAS DE ESTE MODELO

- Suelos y aguas contaminadas
- Pérdida de biodiversidad
- Pollos con dioxinas, Vacas locas, Gripe aviar, Gripe porcina
- Alimentos que amenazan la salud de las personas
- Abandono M. Rural, éxodo campo ciudad, migraciones
- Mil millones de hambrientos

LO QUE ESTÁ EN JUEGO: LA SOBERANÍA ALIMENTARIA, QUE....

es el derecho de los pueblos a definir sus políticas y estrategias sostenibles de producción, distribución y consumo de alimento, que garanticen el derecho a la alimentación PARA TODA LA POBLACIÓN, con base en la pequeña y mediana producción, respetando sus propias culturas y orientadas prioritariamente a satisfacer las necesidades de los mercados locales...

Es el camino para erradicar el hambre y la malnutrición, y garantizar los alimentos a todos los pueblos de forma sostenible y duradera .

**¡FRENTE A LA GLOBALIZACIÓN
RECAMPESINIZACIÓN!
¡Menos agronegocio y más ruralidad!.
Una propuesta de futuro..**

- * Desarrollando dicho concepto
- * Construyendo GLO-CALMENTE la alternativa
- * Una propuesta personal para dar un poco de coherencia al discurso

DESARROLLANDO DICHO CONCEPTO

- reducir, reutilizar, reciclar,...
- rearborizar
- recampesinizar:

Volver a la tierra (material y espiritualmente)

Abrazar la tierra es lo que mejor simboliza la construcción de OTROS MODELOS DE DESARROLLO:

- otras economías
  - otras agriculturas
  - otros hábitat
  - otra organización ciudadana
  - otras relaciones humanas
- Y la única forma de avanzar hacia un desarrollo humano y Sostenible

CONSTRUYENDO GLO-CALMENTE LA ALTERNATIVA

CAMBIAR LAS LÓGICAS Y LOS VALORES PARA DESARROLLAR OTRAS PRÁCTICAS

Algunas pistas:

- * creer en las potencialidades de la gente
- * frente al lamento, construir alternativas
- * convertir los dramas en oportunidades

Algunos valores a recuperar:

- * frente a la competitividad la SOLIDARIDAD
- * frente al crecimiento ilimitado SOSTENIBILIDAD
- * frente a la cultura del tener AUSTERIDAD
- * frente a la ruptura con la naturaleza

REENCUENTRO

CINCO LUCHAS ESTRATÉGICAS E IRRENUNCIABLES:

- soberanía alimentaría
- servicios públicos y alimentación fuera de los organismos multilaterales
- Agricultores/as fuera del modelo agroexportador
- NO a los agrocombustibles y a los transgénicos
- NO a la privatización de los recursos naturales: TIERRA, AGUA, BIODIVERSIDAD

CONSUMIR SIN COMERCIOS EL MUNDO

Alianzas entre productores y consumidores:

- ARCO
- Circuitos Cortos de comercialización
- Cooperativas de consumo

ESPACIOS PARA LA FORMACIÓN DEL NUEVO SUJETO REVOLUCIONARIO

URPF

Escuelas de agroecología

IALA

UNA PROPUESTA PERSONAL PARA DAR UN POCO DE COHERENCIA AL DISCURSO PRONUNCIADO

1º)- UN VALOR: La ética por encima de los negocios.

2º)- UN COMPROMISO: Cuidar la tierra, los animales, los ríos, las semillas, los bosques, los ecosistemas, a la vez que produzco alimentos.

3º)- UNA FUNCIÓN: Producir alimentos sanos y nutritivos para todos/as los/as ciudadanos.

4º)- UNA OPCIÓN : Una opción de vida antes que una profesión. Vivir y mantener las comunidades rurales y campesinas allí donde produzcamos los alimentos.

5º)- UNA CULTURA Y UNA TÉCNICA NO NEUTRAL: La agroecología, la agricultura campesina y local.

6ª)- UN OBJETIVO: La construcción de la soberanía alimentaria, desde lo local a lo global.

7º)- UNA ESTRATEGIA: Mantener vivas las culturas y los conocimientos campesinos para el manejo de la tierra, el ganado, los ecosistemas, los alimentos, las plantas medicinales.

8º)- UNA TÁCTICA: Custodiar la tierra propia hasta que ésta sea de todos/as, o de nadie..

9º)- UN POSICIONAMIENTO FIRME E IRRENUNCIABLE:

Frente a los cultivos y las semillas transgénicas, los agrocombustibles, los desiertos verdes, la ocupación de suelos de cultivo para urbanizaciones innecesarias, los grandes circuitos (autopistas) para favorecer el absurdo transporte de alimentos de una punta a otra del planeta, la agricultura industrializada y el uso de materias para su práctica.

10º)- UN ENEMIGO: El neoliberalismo.

11º)- UN MÉTODO DE LUCHA: La no violencia y la desobediencia civil.

12º)- UNOS COMPAÑEROS/AS DE VIAJE: Los/as sin tierra, los agricultores/as, los consumidores/as, los trabajadores/as, todas las personas que creen que otro mundo es posible.

13º)- UNA PROPUESTA DE FUTURO: La Via Campesina

A TODAS LAS MUJERES Y HOMBRES DEL MUNDO RURAL

A todas las mujeres y hombres del mundo rural que a lo largo de la historia, y especialmente, a lo largo de los últimos dos siglos, ejercieron el **DERECHO DE RESISTENCIA SILENCIOSA**.

Gracias a ellos y ellas, que entendieron que el progreso que se les imponía les conducía a un callejón sin salida, obligados/as a despojarse de su cultura y a romper su alianza perpetua con la naturaleza.

Gracias a ellos y ellas, que entendieron que no sólo es valor aquello que se cotiza en bolsa y en los mercados internacionales. Gracias a su **SILENCIO PARA PODER RESISTIR**, porque con ello nos quedó su palabra y su vida sin prostituir, hoy expresada en ese patrimonio vivo que aún subsiste, y desde el que queremos construir la UNIVERSIDAD RURAL PAULO FREIRE.

GRACIAS.....!